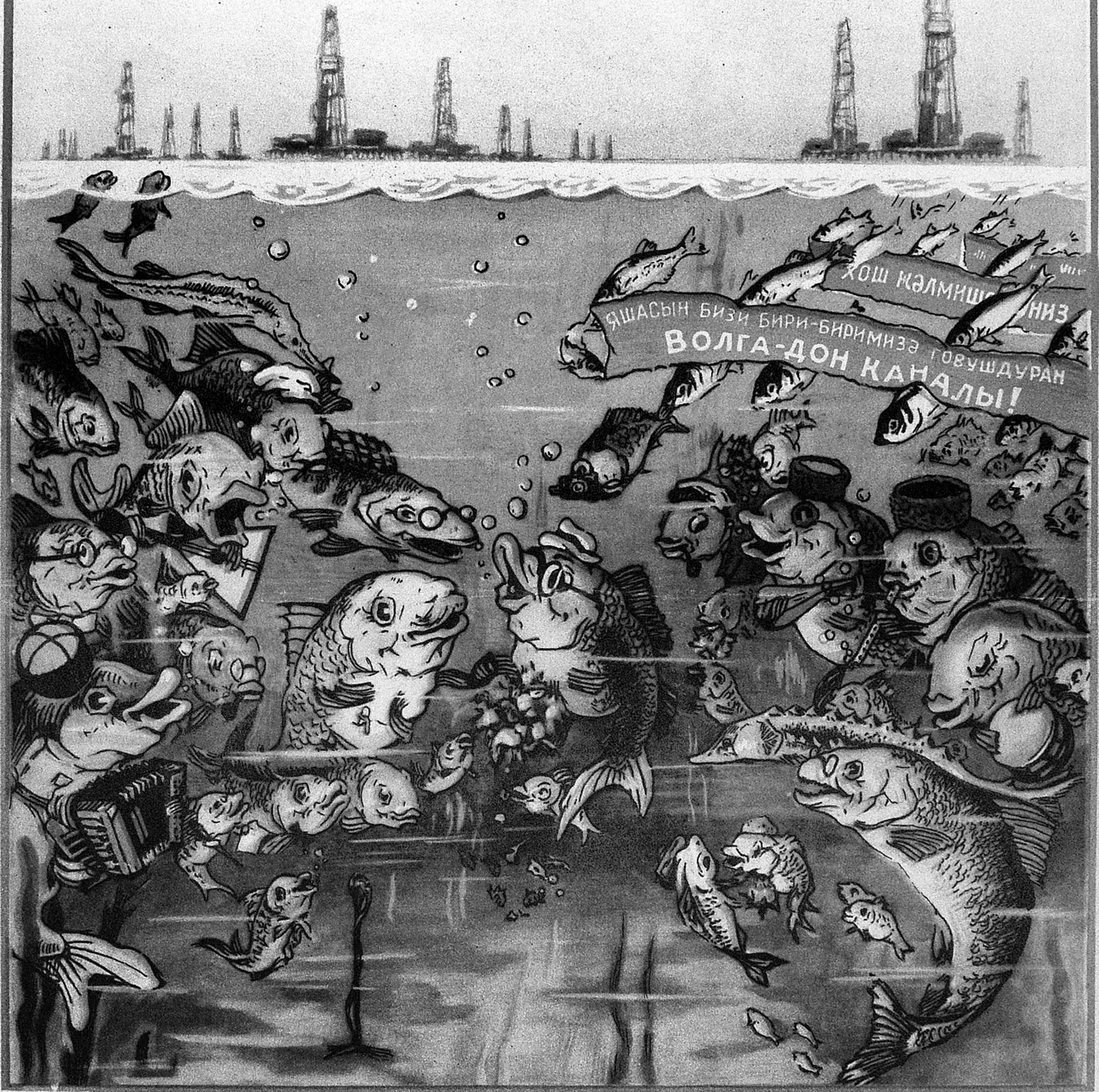

05
1971

ХӘЗӘР ДӘНИЗИНДӘ ТӘНТӘНӘЛИ КӨРҮШ

К И Р П И

Хортдамыш өлү

БАКЫ—Сабунчи электрик дэмр Йолунда ншлэйэн Умуд Исмайылов дөрд яшлы бир ушагла Дзержински район совети янындакы кимсэсиз ушаглары гәбул эдэн шө'бэйэ кирди. Мүдир илэ саламлашандан сонра ушагы көстөрдү:

— Саһибсиз ушагдыр, нэ атасы вар, нэ анасы, көтүрүн сахлайын.

Мүдир ушагы янына чагырыб, башыны тумарлады, етимин адыны өйрөндү, көнлүнү алмаг үчүн ону хош диллэ диндирди.

Умуд Исмайылов ушагы ата вэ анасынын өлмүш олдугу һаггында сәнәдләри имталайыб, аяга галды, мүдирэ тәшәккүр этди вэ сонра элини ушагы башына чәкди:

— Ушаг эвиндэ сәнэ яхшы бахарлар, е-ич, бөйүк оғлан ол.

Умуд Исмайылов сөз йох ки, мүдирэ ялан демишди. Ушаг эвинэ етим ады илэ кәтирдийи ушаг онун доҗма оғлу Эмил иди.

Бәс Умуд Исмайылов дири ола-ола өзүнү нэ үчүн өлү гәләмә верир вэ нечә ил бундан эввэл о дүния кетмәси һаггында сәнәд имзә өдирди. Элэ мәтләбин дэ чаны бурададыр. Бу, Умудун ихтираы иди. О, алимент вермәк үчүн чох фикирләшәндән сонра бу кәлэйи тапмышды. Йә'ни, Умуд Исмайыловун башга чарәси дэ йох иди. О, биринчи арвадына гызы Эдмира үчүн маашынын 33 фаизини, икинчи арвадына ики гызы—Рәһилә вэ Земфирә үчүн 25 фаиз алимент верирди. Экәр үчүнчү арвадына оғлу Эмил үчүн дэ алимент версәйди даһа Исмайыловун өзү нэ илэ доланарды? Үчүнчү арвада алимент вермәкдән ону анчаг «өлмәк» хиләс эдә биләрди!

Мүэйән хәрчдән вэ борчдан гуртармаг

үчүн адам өзүнү өлүлүйә вурса, нэ олар, ахы? Гой ушаг эвиндәкиләр Эмилини атасыны чохдан рәһмәтә кетмиш билсинләр. Бундан Умуд Исмайыловун чинләри эксилмир, хәнчәринин гашы дүшмүр. О, башга дири адамлар кими кәзир, доланыр, кабинетиндә отуруб, һөкм эдир, совет ганунунун горунмасы һаггында ловға-ловға данышыр, һәтта... эвләнир дэ.

Бәли, эвләнмәк ишиндә Умуд Исмайылов чох устадыр. 1946-чы иллә 1952-чи ил арасында о, үч дәфә эвләнмишдир. Экәр алимент вермәк дәрди олмасайды, элбәттә, Исмайылов даһа чох эвләнәрди. Чүнки ики илдә бир дәфә эвләнмәк Исмайылов үчүн о гәдәр дэ бөйүк гочагылыг дейил!

Исмайылов алимент вермәмәйин чарәсини яхшы тапмышды, амма һейф ки, бу парлаг фикир онун башына кеч кәлди. Йохса о, үч ушагы үчүн дэ үч дәфә өзүнү өлмүш э'лан эдәрди, ишләр дүзәләрди. Ушагларын дөрдү дэ кедәрди ушаг эвинә, Умуд исә газанчыны чибинә гоуб кәзәр, енә дэ тәзәдән эвләнәрди. Анчаг, тәрс кими, иш кедиб мәнкәмәйә дүшдү, Исмайылов арвадыны дөйдүйү үчүн ону мәнкә-

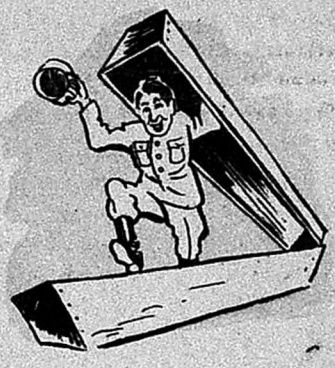
мәйә чәлб этдиләр. О, бурадан да сағ-саламат гуртарды. Мәнкәмә сәдри Исмайылову мäs'улийәтә алмаг эвәзинә, о, мәнкәмә сәдрини тәһгир эдиб, салондан чыхды.

Дзержински район партия комитәсиндә Исмайыловун һяты илэ марагланмасайдылар, бәлкә о, һәлә бир нечә дәфә өлүб-дириләчәкди. О, бу дүния гайытмаға мөчбур олду. Анчаг район комитәсиндә Исмайыловун «еничә дирилдийини» нәзәрә алараг онунла чох юмшаг рәфтар этдиләр.

Исмайылов өзү дэ инди хортдадыгына инаныр, бүтүн чиркин эмәлләри вэ чинайәтләри үчүч чәзә алмадыгына севинәрәк, дириләрин ичәрисиндә эл-голуну ойнада-ойнада кәзир, кабинетиндә әйләшиб һөкм эдир.

Исмайыловун өзүнүн хортдамасына һеч сөзүмүз йохдур, лакин онда олан хасийәтләрин хортдамасына йол вермәк олмаз. Чүнки бу хасийәтләрин ичәрисиндә сахтакарлыг, һөкүмәти алдатмаг, башгаларыны тәһгир этмәк, арвадыны дөймәк, алимент вермәкдән боюн гачырмаг, мәишәт позгунлуғу—һәр нә десән вар. Исмайыловун инди өз ушагларына саһиб дурдугуну вэ я енә дэ тәзә план гурдугуну дейә билмәрик. Буну һеч Дзержински район партия комитәсиндә Исмайылова һавадар чыханлар да дейә билмәзләр.

С. ӘБҮЛФӘЗ

БАШ электрик пәракәндә сатыш идарәсиндә үмуми ичласа охшаян бир йығынчаг чагырылмышды. Йығынчагың музакирә этдийи мәсәлә дэ өзү кими гәрибә иди. Бурада идарәнин мүдирини Эбдүл һейбәтовун хүсусийәтләрини айдынлашдырмаг истәйирдиләр. Йығынчагдакылардан бири:

— Гочагылыгда, басыб-кәсмәкдә бизим мүдирә чатан олмаз—дейә мүдирини тәрифләди.

— Йох, о, әмр вермәкдә даһа гочагдыр,—дейә икинчи бир адам она э'тираз этди—һәр бир долашыг иши элэ рәсмийәтә салар ки, һеч он нәфәр һүгүгшүнас да йығышса бир чимдик сәһв тапа билмәз.

— Сиз дүз данышмадыңыз, бизим мүдир гайгыкешликдә һамыны өтүб—дейә үчүнчү адам һейбәтовун ени бир чәһәтини көстәрди.

Йығынчагда мүбаһисә гызышды. һейбәтовда һансы чәһәт даһа үстүн кәлә биләрди? Чыхыш эдәнләрдән һәр бири өз фикрини сүбута стирмәк үчүн дәлилләр көстәрди.

Идарәнин шофери Эйюб Мәммәдов ирәлийә кәлиб:

— Наһаг мүбаһисә эдирсиниз,—дейә данышмаға башлады.—Үч тәрәфин үчү дэ һаглыдыр. Бизим мүдир һәм гайгыкеш, һәм басыб-кәсэн, һәм дэ ишә дон кейдирмәйин бачарандыр. Мән нечә ки шофер, мүдирини сиздән даһа яхшы таныйрам. Ичазә версәниз дедикләримни сүбута стирәрәм.

Отағын һәр тәрәфиндән сәсләр учалды:

—Данышсын, данышсын!

ӨТНЭМ МҮДИР

онун гоһумларыны Хырдалана, Маштагыя, Масазыра вэ башга ерләрә дашымагдан ибарәт олубдур. һейбәтов машынын һеч бир саат да идарә үчүн ишләмәсинә разы олмаз, элэ һа чагырар ки, бизим гоһуму апар филан өрә. Мәкәр бу гайгыкешлик дейил?

һейбәтовун гайгыкешлийиндән данышан адам ериндән дилләнди:

— Көрдүнүз ки, мән һаглыям?

Шофер чаваб верди:

— Дүздүр, сиз һаглысыңыз, анчаг онун басыб-кәсмәсиндән данышанлар да һаглыдыр. Мән өзүм бунун шаһиди олмушам. Июлун 23-дә футболдан сонра мүдир мәнә әмр этди ки, бу саат гоһумларымы апар Масазыра; мән дэ дедим ки, машын саз дейил, кечә вахты мән Масазыра кедә билмәрәм, йоллар писдир, авария олзар. Мүдир ачыгланыб мәнни сөйдү. Деди ки, элэ бу дәгигә сәни ишдән говурам, чәһәннәм ол кет. Мән сөз йох ки, дава-мәрәкәсиз «чәһәннәм олуб кетмәйә» һазыр идим. Анчаг япышды ки, кәрәк бу дәгигә машынын ачарыны верәсэн. Мән дедим ки, машыны тәһвил вермәйин гайдасы вар, сабаһ тәзә шофер тәйин эдәрсән, мән дэ она тәһвил верәрәм. Бу сөз ағымдан чыхмамыш мүдир мәнним шейләримни машындан байыра

тулайыб, ердэн бир дэмир гапды вэ башлады гол-габыргамы эшидирмэй...

Шофер сөзүнү ярымчыг кэсип, чибини ахтарды. Мөһкөмчө дөйлүмэси һаггында һәкимдән алдыгы шәһадәтнамәни чыгарыб, столун үстүнә гойду вэ көйнәини галдырыб көйәрмиш габыргаларыны көстәрди.

Иыгынчагдакылардан ким исә дилләнди:

— Йох, кишинин голунун күчүнә сөз ола билмәз.

Бир башгасы әләвә этди:

— Бу чүр юмруг саһибү үчүн совет идарәсиндә мүдир олмаг һаһагдыр. О, кечмишдә вуруб-кәсэн бир гочу ола биләрди.

— Бәли, киши лап сиркдә гуллауг эләмәйә лайигдир— дейә шофер мүдирин һаггындакы рәйләри тәсдиг этди.— Сиркдә олсайды инди йәгин ки, боксда чоһдан биринчилик газанмышды. Юмругунун ағырлығыны мән өз габыргаларымда һисс этмишәм.

— Яхшы, сән ахы мүдирин әмр вермәкдәки мәһарәтиндән данышмадын,— дейә, баыг мүдирин идарә ишиндә даһа уста олдуғуну индиә эдән адам дилләнди.

— Бәли, бу барәдә дә данышачагам,— дейә, шофер ону архаһын этди.— Мүдир мәнә дөйдүйү күнүн сәһәри «ишин өһдәсиндән кәлә билмәдийим үчүн» мәнә вәзифәмдән чыһартды. Анчаг о күндән индиә ки ми ишә бир дон кейдирмәйә чалышыр, вердийи биринчи әмри дөйишир, икинчисини языр, икинчисини дөйишиб, үчүнчүсүнү языр. Онун мәһарәти әлә бурасындадыр ки, әмрләр һеч вахт әмр дәфтәринә салынмыр, айры-айры қағызларда язылыр. Мүдир фикрини дөйишәндә көһнәси чырылыб атылыр, тәзәси мейдана кәлир. Идарәдә һәр күн бир нечә әмр верилдийи һалда апрел айындан бу күнә гәдәр әмр дәфтәринә бир дәнә дә олса әмр гөйд олунмайыб.

Шофер ериндә әйләшди. Мүбәһисә эдәнләрин һамысы онун нитгиндән разы галмышдылар. Данышыглардан чыһан нәтичә буһлардан ибарәт иди:

Биринчи: һейбәтов өз гоһум-гардашына чоһ гайгыкешдир. Бүтүн идарәни өзүнүн вә гоһумларынын мәнфәәтинә гурбан вермәйә һазырдыр.

Икинчи: һейбәтов совет идарәсиндә мүдир олмасына баһмаяраг, өзүнү совет адамы ки ми дейил, бир гочу ки ми танытмышдыр.

Үчүнчүсү: һейбәтов саһтакарлыгга мәшғул олур. Онун нә имзасынын, нә дә сөзүнүн гиймәти вар.

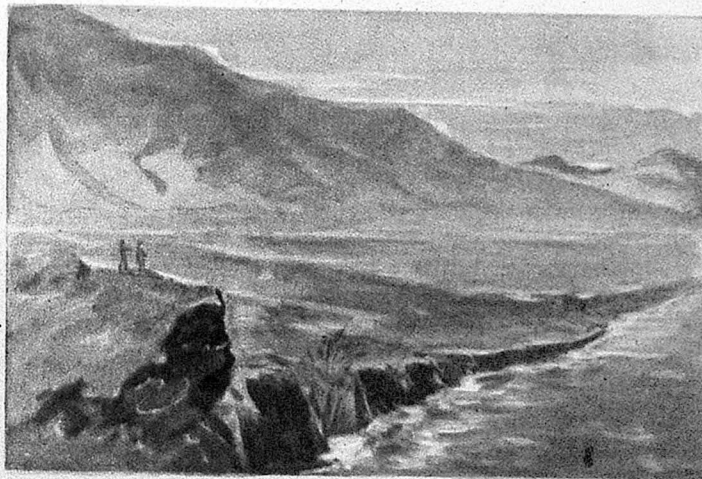
Һейбәтовун һәркәтләри һаггында ичласын нә гәрар чыһардыгы бизә мәлум дейил, Әслинә баһсан, бурада тәсвир олунан ичлас һәлә чағырылмамышдыр. Биз белә бир ичласын чағырылачағына вә һейбәтов һаггында ләзыми гәрар гәбул эдәчәйинә әминик.

Г. МӘММӘДЛИ

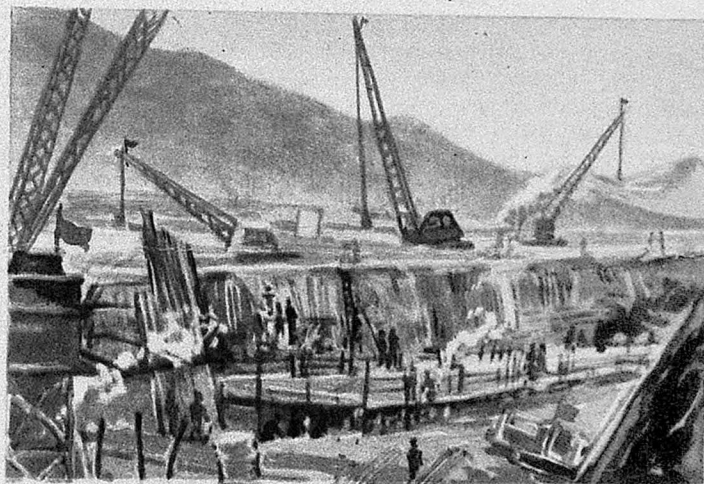

РӘССАМ К. КАЗЫМЗАДӘ

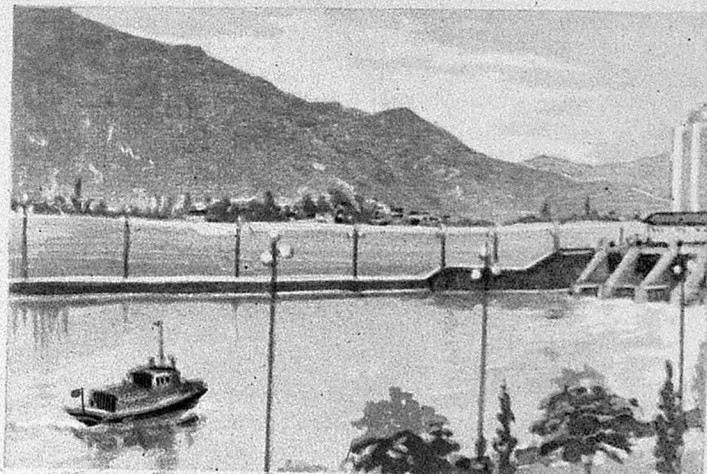
БОЗДАҒЫН ӨТӘКЛӘРИНДӘ (МИНКӨЧЕВИРДӘ) РӘНКЛӘРИН ДӨЙИШМӘСИ.

Өввәл һәр ер бөм-бөз иди.

Инди бүтүн рәнкләр гарышыб бир-биринә

Яһын кәләчәкдә һәр ер олачаг көм-көй вә ям-яшыл

МАРК ТВЕН ВӘ БАКЫ СААТЛАРЫ

МЭШҺУР американ язчысы бөйүк сатирик МаркТвенни ярадычылыгы илэ таныш оланлар онун «Мәнин саатым» һекәйсини охумамыш олмазлар. Мүәллиф саатсазларын онун саатынын башына ачдычы оюнлары өзүнә мәхсус мәзәли бир диллә тәсвир эдир. Саат лап дүз ишләдийи һалда Марк Твенни мүрачһәт этдийи биринчи саатсаз саатын дөрд дөгягә керн галдыгыны сөйләйб сүрәтини артырыр вә саат әһвалаты да бурадан башлайыр.

«... Мәнин саатым һәр күн даһа чох ирәли гачырды. Нәбзи көлкәдә йүз әллини вурурду. Ики айдан сонра шәһәрин бүтүн саатларыны керидә гойду вә календары он үч күндән артыг өтүб кечди. Октябр айы иди, һәлә ағачларын ярпагы төкүлүб гуртармамышды, мәнин саатым исе ноябр айына даһил олмушду, гарын яғмасына сөвинирди. Саат мәни мәнзил кирайәсини вә башга борчлары вермәйә тәләсдирирди. Лап чапылыб таландым. Ахырда дөзә билмәйиб, башга саатсазын янына апардым».

«... Саат силинәндән, тәмизләнәндән вә саир әмәлийәтдән сонра лап яваш ишләмәйә башлады, вурушу дәфн заманы чалынан зәнкләри хатырладырды. Мән гатарларә юбандым, көрүшләрә вахтында кедә билмәдим, һаһара кечидим. Саатым үч күнлүк мөһләти дөрд күнә узатды, векселин вахты кечди. Мән һисс олунмадан кериләйорәк, кечән һәфтәдә галдым. Бир дә баһиб көрдүм ки, бүтүн дүня чох-чох габага кедиб, көзүмдән итмишдир, мән исе тәк-тәһна о бири һәфтәнин ичиндә ишайырам. Тәзә бир саатсазын янына кетдим».

«... Бундан сонра саатым демәк олар ки, орта һесабла абырлы ишләйирди. Даһа доғрусу әл-әлә, башбаша чыхырды. Күнүн ярысыны вар гүввәсилә габага йүйүрүрдү, әлә өскүрүр асгырыр, һүрүр, фынхырырды ки, мән өз сәсими эһидә билмирдим».

Бу һай-күй давам этдикчә Америкада һеч бир саат она чата билмирди. Анчаг күнүн икинчи ярысында саат сүрәтини кетдикчә азалдыр, лап явашыйрды. Бу заман далда галмыш саатлар кәлиб она чатырды. Нәһайәт күнүн ахырында өзүнү мәнзил башына лап вахтында етирирди... Мән сааты енә башга саатсаза көстөрмәли олдум».

«... Саат яхшы ишләйирди. Анчаг бирчә әйби варды, саат она он дәгигә галмыш эгрәбләр гайчы кими гошалашырды вә икиси бир ердә сүрәтлә һәрләнмәйә башлайырды. Һеч Сүлейман пейгәмбәрнн өзү дә бу саата баһсайды саат нечә олдуғуну сөйләй билмәзди».

Нә гәдәр агыр олса да мән енә дә ени саатсазын янына кетмәйи гәрәра алдым... Саат ики йүз доллар тутурду, тәмири ики-үч мин доллар баша кәлимишди».

Марк Твен артыг саатынын ишләйчәйиндән үмидини кәсип һекәйсини белә битирди:

«Мәним әһим Вилиям (инди һейфи ки, аллаһын рәһмәтинә келиб) дәйәрди, «ат о замана гәдәр яхшыдыр ки, ағзыны дөһнә кәсмәйиб, саат ди о замана гәдәр яхшыдыр ки, тәмир олунмайыб». Әһим һәмишә бу барәдә фикирләшәрди ки, көрәсән, авара ләһимчиләр, чилинкәрләр, пинәчиләр, механиккәр вә дәмйрчиләр ахырди нә ишлә мәшгул олулар. Чох дүшүнәрди, анчаг буну тапа билмәзди».

Әлбәттә, ләһимчиләрнн, пинәчиләрнн, дәмйрчиләрнн саатсазлыг әтмәси дөзүлмәз бир ишдир, саат саһибләрини әсәбиләшдирмәйә билмәз (Марк Твен языр ки: «Вуруб ахырынчи саатсазын башыны партлатдым вә ону өз һесабыма дәфн этдим»). Белә саатсазларә әлә һәр ердә тәсадуф олунур, беләләри бизин Бакы сәнае комбинатынын дүқанларында да аз дейил. Бу чүр «усталарын» пис ишиндән адамларә чох зәррә тохунур. Анчаг шәһәр саатларынын ләһимчиләрә, пинәчиләрә тапшырылмаасы даһа да дөзүлмәздир, чүнки саатсаз бир чиб вә я гол саатынын башына нә гәдәр оюн ачса онун бу оюнундан бирчә нәфәр—һәмин саатын саһибнн—зәррә көрүр, шәһәр саатларынын башына оюн ачылмасы исе йүз минләрлә адамы чашдырыр вә әсәбиләшдирир».

Биз Бақыда шәһәрнн мүхтәлиф ерләринә вурулмуш саатларла һансы ләһимчиннн, пинәчиннн вә я дәмйрчиннн мәшгул олдуғуну сөйләйә билмәрик, буну Бақы шәһәр ичрайийә комитәсиндә саатларла мәшгул олан йолдашлар даһа яхшы биләрләр, биз анчаг чәсарәтлә дөйә биләрлик ки, шәһәр күчәләриндә йүз саат варса, бунларын һәр бири вахты айры чүр көстәрир. Һәтта Бақы ичрайийә комитәси бинасынын гүлдәсинә вурулмуш үч саатын арасында белә чох вахт дилбирлийи олмур. Бирн саат үчү көстәрәндә, о бириси алтыны, үчүнчүсү он икнинн көстәрир. Өзү дә һәрдән-бир саатларын бирини вә я икисини ериндән чыхарырлар ки, онларын арасындакы ихтилафын үстү ачылмасын, йә'ни, нә көз көрсүн, нә көнүл булансын. Анчаг бир-ики сааты чыхармағ вә я ерни дөйишмәклә мәсәлә һәлл олунмур. Шәһәрдәки саатларын һәрәси, лап Марк Твен дәмйшкән, кәфи нечә истәйирсә, әлә дә ишләйир, я да айларла ишләмәйиб даяныр».

Ғоҗа Марк Твенни һекәйсиндән нәтичә чыхармағ һис олмаз. Ләһимчиләрдән, пинәчиләрдән саатсаз кәдрыннн етишәчәйинә үмид бағламағ һаһагдыр. Яхшысы будур ки, Бақы ичрайийә комитәси шәһәр саатларынын ихтиярнын һәгиги бир саатсаза тапшырсын. Аталар да яхшы дөйбләр: «Чөрәйи чөрәкчийә, бир чөрәк дә үстәлик».

ӘВӘЗ САДЫҒ

НЭ ИШИ ВАР, НЭ МАЧОНЬ

— Бура нарадыр?
— Сиз нараны истайрсиниз?
— Гадылар арасында аш апаран шө'бәни.
— Бәли, өзүдүр ки вар—дейо, орта бойлу гадын чаваб верди. О, дизинин үстө отуртдуғу ушағы едиздирди.
— Сиз кимсиниз?—дейо сорушдуг.
— Мән бу шө'бәнин мүдирийо!
Бизэ дэ элэ бу лазым иди.
— Ишләриниз нэ вэзийэтдэдир?
— Гиямәтдир.
— Таки олсун!
— Районузда нэ гэдэр фэал гадын вар?
— Дүзү, саймамышам, дейо билмәрәм.
— Районда олан «Гәһрәман ана»ларын сайыны дейо биләрсинизми?
— Ону район ичрайийо комитәси яхшы биләр.
— Гадынлар арасында нэ кими иш апарыр-сыныз?
О бир аз фикирләшдикдән сонра:
— Хәләлик бир шикайәт-филян алмамышам.
— Чох яхшы, буну да билдик, бәлкә районуздакы депутат гадынларын сайыны дейосиниз?
— Буну район Советиндән сорушун. Депутатларын иши нлэ онлар мәшгул олур.
— Бағышлайын, коммунист гадынларын сайы?
— Ай башына дөнүм, буну мөндөн нийо сорушурсан, бу барәдә даһа дүзкүн мә'луматы райкомун учот шө'бәсиндән ала биләрсиниз.
— Иш планыыз вармы?
— Элэ индикә буну фикирләшдирдим ки, сиз кәддиниз.

— Чох яхшы, чох кәзәл. Бәс сизин ишинин ады нәдир?
О, дориндән бир аһ чөкди:
— Иш дейәндә ки...—дейо ушағы кәстәрди,—бу элэ бир адамын ишидир дэ; күндүзләр ушаг, кечәләр дэ эвин иши, доғрусу башым элэ гарышыр ки, һеч билмирәм күн нэ вахт чыхыр, нэ вахт батаыр, башымы гашымаға вахт тапа билмирәм.
— Неч олмасса районуздакы адлы-санлы гадынлардан бир нечосинин адыны дейин.
— Лап яхшы, язын: Әдилә Эскәрова.
Сәһәрдән бәри элимдә тутдуғум блок-нота ири һәрфләрлә Әдилә Эскәрованын адыны яздым.
— Бу, Әдилә Эскәрова һарада ишләйир? Нечә ишләйир?
— Ишләмәйинә ишләйир, өзү дэ дейирләр яхшы ишләйир, анчаг һарада ишләдийини дейо билмәрәм.
— Чох кәзәл, бәс сизин өз адыныз нәдир?
— Адым?.. Адым, Хуршуд, фамилиям да Гулиева.
Чох шад олдуг ки, адыны өзү сөйләди вэ буну өйрәнмәк үчүн бизи район ичрайийо комитәсинә көндәрмәди.
— Бәлкә дейо биләсиниз, бура һарадыр? һансы райондур?
— Иә'ни буну да билмирәм? Бура Бәрдә райондур, партия комитәси.
— Чох сағ ол.
— Неч олмасса сон суаллара чаваб алдығымыз севиниб айрылдыг

И. МИРЗӘЕВ.

ГНАЧАГЛЫ СӘДР

Имишли районунда Әзизбәйов колхозунун мүһасиби Мүршүд Эскәров колхозчулара тамаша вермәйә кәлән концерт бригадасына ғыса вә айдын чаваб верди:

— Мән һеч бир шей дейо билмәрәм, сәдр өзү кәләр, данышарсыныз.
— Бизэ сәдр йох, клуб лазымдыр
— Клуб занитдир.
Бу арада колхоз сәдри Х. Рәсуловун кур сәси эшидилди:
— Чөлдә-чөлдә, клуб занитдир.
Сән кет, билетяни сат, ишини көр.
— Ахы чөлдә концерт олмас.
— Олар, лап яхшы олар.
— Олмас ки, клубу верәсиниз?
— Йох-йох, мән бир концертдән өтрү тоюг-чүчәни байыра төкүб авара сала билмәрәм.
Сәдрин бу сөзүнә тоюг-чүчәләр дэ сәс вериб, бир ағыздан гаггылдашдылар.
Концерт бригадасы шәлә-күләсини йығыб, кери гайытды.
— Яхшы эләмәдикми?—дейо сәдр мүһасибдән сорушду.—Ахы концерт бизим нәйимизә лазымдыр? Мән галса, лап мөктәб бинасында да гушчулуг фермасы ачарам, һәм тоюг-чүчәмиз бол олар, һәм дэ юмуртамыз.

Ә. НҮСЕЙНОВ.
Н. ОРУЧОВ.
К. МӘММӘДОВ.

САБИРИН ШИКАЙӘТИ

Бақыда М. Ә. Сабира ени һейкәл гоюлмасы һаггында Азәрбайчан ССР Назирләр Совети 1946-чи илдә хусуси гәрар гәбул әтмишдир, һейкәлин әскизи дә чохдан һазырдыр. Буна бахивяраг, һейкәлин гоюлмасы илдән-илә тә хирә салыныр.

Рәссам И. АХУНДОВ

Рәссам НӨЧӨҒУЛУ

ШӘҺӘРДӘН КӘЛӘН—Гушчулуг ферманызым, тоюг-чүчәнин һалы нечәдир?
КОЛХОЗ СӘДРИ—Тоюг-чүчәнин һалы... беләдир; өзүнүз көрүрсүнүз дә.

Дүнән йолдан кечәркән—Дур,—деди, Сабир мәнә,
Өз үрәк сөзләрини аңлатды бир-бир мәнә:
— Билирәм ки, севирләр шән өлкәмдә шаири,
Элләрә кәстәрмәйин бу көркәмдә шаири.
Кәзир кәндә-шәһәрдә китабым элдән-әлә,
Тәрчүмә эләйирләр ше'рими дилдән-дилә.
Үзүм гара дейилкән адамларын көзүндә,
Бәс нәдән күлүнч олум шәһәрин мәркәзиндә?
Дедим:—Сәбр элэ Сабир, бизим һейкәлтәрашлар
Абидән үзәриндә енидән ишә башлар.
— Даһа чох вардыр,—деди, күләрәк ачы-ачы—
Шеирсиз шаирләрин һейкәлә әһтиячы.
Ғынамасан онлары утанмадан кәләрәк,
Сән нәчисән, дейәрләр, тез ашағы дүш көрәк.
Мәтләби узатмаг, ишиниз-күчүнүз вар,
Көр нэ көкә салыбдыр мәни яғыш, боран, гар.
Белә дә һейкәл олар? Инчимәйин сөзүмдән,
Кечәләр тәк галанда горхурам өз-өзүмдән.
Нә гәдәр сындырмайыб сәрт күләкләр белими,
Гой достларым дәйишин пас атыш һейкәлими.
Дедим:—Һеч бу барәдә шикайәт әтмисәнми?
Сәни унуданларын янына кетмисәнми?
Деди:—Шикайәтләрим әлли тома яхындыр,
Дедим:—Чүнки һейкәлин Исполкома яхындыр.

СҮЛЕЙМАН РУСТӘМ.

АЛЛА҂ЫН НЕЙВАНЛАРЫ

Фахри Эрднч прогрессив түрк язычысыдыр. О, коммунист фэалийэтине көрө дөфаларга тэгиб олунмуш ва һэбс эдилмишидир. 1949-чу илдэн Софияда яшайыр ва бурада түрк дилинде чыхан «Ени ишыг» гээтетинде эмэкашлык эдир.

ТҮРК кэндлиси өз дөрдүнчү ушагынын ва я торпаг назиринин адыны бирдөн-бирэ ялына сала билмэз, лакин бөйүк нахырын ичэрисинде өз өкүзүнү дэрһал гуйруғундан танийыб, тапар.

Һәр-һалда кедиб бизим кэллэрэ бахмаг, онларын нэ вэзийэтдэ олдуғуну көрмэк пис олмазды. Кэллэр арыгыгдан чөлдэ йыхылыб галыр ва я гэфилдэн азарлайыр. Белэ бир һадисэ баш верэндэ артыг кэндэки ара һәкимләринин элиндэн бир шей кэлмэз. Бу заман бүтүн айла үзвлэри онларын рузусуну верэн һейванын башына йығылараг көз яшларыны ахыдыр ва аһ-фэрд эдир. Бизим Әһмэд кэмэриндэн бычагы чыхарыр ва додаглары эсэ-эсэ дейир:

— Фатма, һеч олмазса кэсиб, этини-ейэк...

Бундан сонра кэндли енэ дэ өзүнэ ени бир кэл алмаг үчүн иллэрлэ белини эйиб, башгаларынын тарласында ишләмэли олачатдыр.

— Гой комбайн ичад эдэнлэр севинмэсинлэр, бизим кэллэр дэ кәйд-тэсэрруфат машыналарыдыр, өзү дэ улу бабамыз Адәмдэн бизэ кэлиб чыхмышдыр.

Инди дэ кечэк инэк мөсөлэсинэ.

Өлкэмиздэ ики чүр инэк вар. Биринчи чинс инэклэр бәднәздәрдән горунмаг үчүн боюнларына көз-мынчыгы эвэзинэ боюнбагы тахыр ва гулагларына алмаз сырға асырлар. Бу инэклэр пий илэ долу чәлләйи хатырладыр. Онлар карсет, бандж ва чүрбөчүр эстетик кэмэрлэр баглайырлар. Онларын янындан кечәндэ сизи этрә гарышмыш ағыр бир тәр гоҳусу вурур ва сиз бурнунузу кәнара тутмаға мөчбур олурсунуз.

Бу инэкләрин өзләри сүд вермир, амма бә'зиси сәһәр тездән сүд ваннасында чимир.

Бу инэкләрин чоху гысырлығы үстүн тутур. Экэр бә'зиси бу ишдэ башгаларындан сечилмөк истэсэ мүтлэг бич доғур. Бах, өлкэмиздэ раст кәлдийимиз фашист кәнчләри бу бичләрдән төрәмишләр.

Ади кәнд инэкләринэ кәлинчә, бунлар бир сүмүк вэ бир дәридән ибарәтдир. Бу инэклэр экэр тәсадүфән һолландия вэ Данимаркадакы һәмчинсләринэ раст кәлсәләр, бу ерләрдәки инэклэр, башга бир чинс һейван көрмүш кими, бизим инэкләрдән һүркәрләр.

Бизим инэклэр гырышмыш эмчәкләри саллана-саллана отлаға кедир вэ енэ гырышмыш эмчәкләри саллана-саллана эвэ гайдыр. Онларын эмчәкләри көһнэ дидилимиш элчәйэ охшайыр. Гадынлар бу инэкләри сағмаға башлаянда инэклэр санки утаныр вэ элэ бил демәк истәйирләр: «Эһ, лап һаһаг ерә эһимәт чәкирсиниз».

Инэкләримиздән сүд ахмаса да, һәр һалда дамчылайыр, вэ бу дамчылар ушагларын гарныны доюрур. Бу арыг һейванлар ушаглар үчүн һәм аллаһдыр, һәм пейғәмбәр, һәм һөкүмәтдир, һәм дэ һәкимдир. Бу инэкләри чанлы фабрик адландырмаг олар, бунлар өз ганларындан сүд һазырлайырлар. Бу һейванлар һәмишә солмаян бир баһар һаггында дүшүнүрләр, өзләринин доя биләчәйи вэ бизим языг, ач ушагларымызы дойдаура биләчәйи күнләри арзу эдирләр.

Гәндлэ бәсләнән чапар атлар вэ сәрсәм гадынлар ятанда гоюнларына алдылары түкү төкүлмүш итләр нәзәрә алынмазса, бизим һейванларын вэзийәти ағырдыр. Биз бүтүн ағырлығымызла минмишик он-

ларын белинэ, биринчи чинс һейванлар да өз гайдасилэ бизим белимизэ. Беләликлә бизим һейванлар икигат йүк алтында эзилдрләр.

Биз өзүмүзү вэ бу һейванлары ағыр йүкүн алтындан нечә хилас эдә биләрик?

Бир аз бундан эввэл өлкәнин һәр тәрәфинэ хәбәр яйылды:

«Раманда нефт тапылыбдыр».

Сонра бир-биринин далынча ени хәбәрләр эшидилди:

«Инкилис вэ американ мүтәхәссисләри Раманда чох гызғын фәалий-йәт көстәйирләр!».

«Нефт инсан көвдәси йоғунлугда ахыр!».

«Нефт ахыр, фантан вурур!».

«Раман нефти өлкәмизин итисади чәһәтдән синдән гурулмасы үчүн тәзә йоллар ачыр».

Әлибләр дэ өз сөзләрини демәйэ тәлсәдиләр:

«Учу алмаз балта мин метрлик дәр-ринликдән нефт мүждәси кәтирир!».

«Кәндлиләр үчүн шад хәбәр! Чох чәкмәз ки, чийинләриниздән ағырлыг көтүрүләр!».

«Анатолунун почта вэ телеграфы—дөвәләр вэ гатырлар элвида!».

«Арабаларын чырылтысындан машын мусигисинә!».

Гәрибә аләм вармыш! Биз исә нефт адланан бу иксирин нәдән ибарәт олдуғуну билмиришик. Демәк, Раманда нефт чыхмышса дәрл-гүссә ер үзүндән артыг силинмишидир!

Өз өлкәсини емәк столу йүксәклииндән көрәнләрин фикринчә эн биринчи иш сәфәрбәрлик э'лан этмәкдир.

«Чәлләкләри, бутулкалары, күпләри, тәкнәләри, кузәләри, ведрәләри, газанлары, парчлары Рамана чатдырын! һәр ери долдурун! Нефт бүтүн дәрл вэ бәланын дәрманыдыр. Вәрәм вэ малярия азарыны дәрһал сағалдыр. Бүтүн вәтәндашлар һәр сәһәр вэ ахшам адама бир стәкан нефт ичмәлидирләр».

Бәли, Раманда нефт тапылыб. Әлбәттә бу, севиндиричи хәбәрди. Анчаг фәрги йохдур, бизим кәндлиләр йохсуллуғдан яхаларыны гуртара билмәйчәкләр. Узун Мәмәдин Зонгулдағда көмүр тапдыгы күнләри хатырлайын. О заман да «гара гызыл» әдәбийяты яранды. Бәс сонрасы нэ олду? Сонра бу гара гызыл енэ ади сары гызыла чеврилиб, дөвләтлиләрин чибинэ ахды. Инди буюрун, бу «гара гызылы» өз дырнаглары вэ дишләрилә гопарыб чыхаранларын һалына бахын! «Гатар» сөзү эшидиләндә онларын ағлына анчаг йүк вагонлары вэ я аяг йолунун янындакы үчүнчү дәрәчәли ерләр кәлир, «параход» дейәндә онлар ашагы көкөртәнин алтындакы боғучу, үфунәтли амбарлары хатырлайырлар.

Сөзүн гысасы, Рамандакы нефтин тапылмасы харичи капиталын элине даһа бир хаммал мәнбәнин кечдийини көстәйир.

Белә олдуғда һейванларымыз онлары тагәтдән салан йүкүн алтындан өзләрини нечә хилас этсинләр? Бу йүкү ким онларын белиндән көтүрәчәк вэ нечә көтүрәчәк?

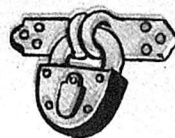
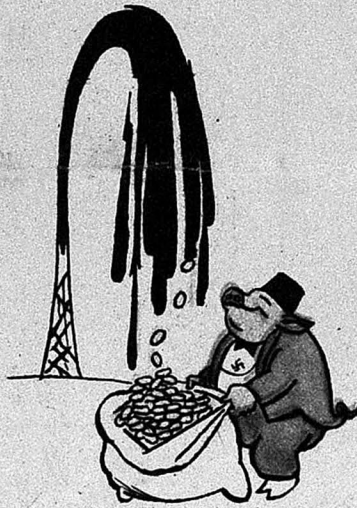
Биринчи нөвбәдә биз өзүмүз һейванларымызын белиндән ерә дүшмәлийик. Анчаг аллаһын һейванлары бизим белимиздән ерә дүшмәйинчә биз буну эдә билмәйчәк.

Сөз йох ки, онлар өзләри дүшмәйчәкләр, буна көрә дэ биз өзүмүз онлары ерә атмалыйыг. Анатолудаки кәндли үсянлары көстәйир ки, бу иш о гәдәр дэ узаг чәкмәйчәк.

Бир күн кәләчәк ки, биз аллаһын һейванларыны һейванат бағында дәмир гәфәсләрә салачагыг. Сонра да гапылары тайбатай ачачагыг: даһил олмаг азаддыр.

О заман фәһләләримизин вэ кәндлиләримизин тәмиз кейинмиш, сағлам ушаглары бу эчайиб һейванларга бахачаг вэ гәфәсләрин үзәринә вурулмуш лөвһәләри һөччәләйәрәк охуячаглар: «Капиталист», «Фашист», «Мүлкәдар», «Америка часусу».

(«Крокодил»дән ихтисарла).

Рәссам Г. ХАЛЫГОВ

Бу адам нә илә мәшгулдур вә сиз белә адамлардан кимләри танийыр-сыныз?
(Бу суала алыннан дүзкүн вә мараглы чаваблар кәләчәк нәмрәләримиздә дәрч олуначагдыр)

БОСТАНЧЫЛЫГДА ЕНИ СОРТ ШАЛБАНХИЯР

Тәрәвәзчиликлә мәшгул олан бә'зи колхозлар тәһвил верәчкәләри хияры вахтында дәрмәйиб, чәкисинин агыр кәлмәси үчүн бостанда сахлайыр, шиширдир вә саралдырлар (Гәзетләрдән)

Рәссам Н. НАЗЫМЗАДА

Бостанчы—бир һәфтә дә дәрмәйиб көзләсәйдим, планы лал мин фаиз еринә етирәрдим.

Кирни гардаш!

Һөрмәтли Кирни!

Гәзетләримиздә гәнаат угрунда мүбаризә барәсиндә чох язлыыр. Бу күнүн вачиб ишләриндән биридир. Анчаг бу ишдә һеч бир ер Хылы районунә чатмаз.

Район ичраийә комитәси гәнаат ишинә бәйүк фикир верәрәк, дәрч идарәни алты метр ярымлыг бир отага ерләшдирмишдир. Отагда чәми ики стол вә ики стул вардыр. Бу идарәләр бунлардыр: 1) Район бәдән тәрбийә вә идман ишләри комитәси, 2) «Колхозчу» көнүллү идман чәмийәтинин район шурасы, 3) район йол идарәси, 4) Республика идарәләринән биринин район мүвәккиллиий.

Ер дарысгал олдугундан бу идарәләрин ишчиләри чох мәрибан дәланырлар. Ики мүдир бир стулда яныкә отуруп вә бир столун үстүндә ишләйир, адамлары гәбулда да бир-биринә көмәкләри дәйир. Иш заманы бә'зән мазәли сөһбәтләр ортая чыхыр. Мәсәлән, бәдән тәрбийәси тә'лиматчысы гаршысында отуран ада-

ма голларын һәрәкәтинә хүсуси фикир верилмәсиндән данышыр. Онын янында отуран йол шөбәси мүдир исә йол барәсиндә сөһбәт эдир. Отагын һай-күйү ичәрисиндә сөһбәт тәхминән белә бир шәкил алыр:

- Сиз голлара фикир верин.
- Бәли-бәли, йоллара фикир вермәк ләзымдыр.
- Нәинки фикир вермәк, йолларын асфалтлашдырмалыйыг.
- Голлары нә үчүн асфалтлашдыраг?
- Ай йолдаш, сән мәнә гулаг ас. Янымдакы мүдирин дедикләрилә ишин йохдур.

Хүласә, отагда һәят чох шән кечир. Анчаг гыишда бундан да шән кечәйини көзләмәк олар, чүнки инди идарә мүдирләри бә'зән адамлары күчәдә гәбул этдикләри һалда, сөзюглар дүшәндән сонра һамы отага дөлачагдыр.

М. ӘСӘДОВ.

Кирни гардаш!

Алты айдан артыадыр ки бизим Нахчыван шәһәринин электрик стансиясы үрәккечмә хәстәлийинә тутулмушдур. Матор ахшамлар гулагбатыран һап-копу илә атланыб дүшсә дә, я тамамилә ишыг вермир я да вердий ишыг о гәдәр зәиф олур ки, һеч вермәсә ондан яхшыдыр. Адам кибрит чәкмәйинчә лампанын яныб-янымадыгыны баша дүшә билмир. Буна көрә дә кечәләр күчәйә чыханлар я ата-баба гайдасы илә фанус көтүрүрләр, я да әл-әлә верирләр ки, бәлкә гол-гычларыны бир тәһәр сағ-саламат кәтириб зәә чыхара биләләр.

Бир нечә ай бундан габаг шәһәр совети сәдри Чалал Гурбанов вә электрик стансиясынын директору Байрамов йолдашлар кечәнин гаранлыгында беләчә әл-әлә вериб, күчәдә кедирмишләр, нечә олурса онларын әлләри бир-бириндән гопур вә һәр икиси гаранлыг күчәдә йоха чыхыр. О замандан мүдир вә сәдр бир-бирини тапа билмирләр ки, стансиянын тә'жирини гуртармаг барәсиндә мәсләһәтләшсинләр.

Нахчыван эһалиси ишыг ишинә мәсу'ул олан бу ики нәфәрин итмәсиндән азча да олса дилхор дейил. Һамы билир ки, мәсәлә онларын өзләринин итмәсиндә дейил, мәсәлә мәсу'улийәт һиссинин итиб-итмәсиндәдир, бу адамларын икиси дә бу һисси чохдан итирибләр.

Нахчыванда ишыг ишинин ахыры нечә олачаг? Адамлар башларыны нә гәдәр сындырсалар да бу суалын чавабыны тапа билмирләр. Бәлкә Нахчыван МССР Назирләр Совети буна чаваб верә билә?

К. ДАДАШЕВ
Н. ЗАМАНОВ

Редактор—Әвәз Садыг. Редакция һей'әти: Сүлейман Рүстәм, Сабит Рәһман, Сүлейман Мәликов, Казым Казымзадә, Гулам Мәммәдди, Рәза Шайхәләд.

„Коммунист“ гәзети нәшри. Редакциянын адреси: Баки, Коммунист күчәси, 11/13, 4-чү гапы, 2-чи мөртәбә. Тел. 3-17-27. Абуна гиймәти: айлыгы 3 манат.

ФГ 12392. Сифариш № 465. Тиражы 20000. Кағыз форматы 72x105¹/₂. Чапа имзаланмыш 15/VIII-52.

Азәрбайжан ССР НС янында Нәширәт Раһиы сәнаеи, Нәшрийәт вә китаб тичарәти ишләри нәврәси. 26 комиссар адына мөтбәә. Баки, Әли Байрамов күчәси, № 3.

03
К71

Олимпия оюнары башламышдан өв-
вөл мүртөчө мөтбуат совет идманынын
зәиф олдугуну иддия эдирди. (Гәзетлөрдөн)

